

secundam correctionem derita (Tit. III, 10). Quomodo ergo tales episcopos, abbates vel religiosos [religiosos] clericos devitamus, si eorum missas audimus, cum quibus, si vel simul oramus, excommunicationem subimus? Quos quidem sacerdotes esse saltem credere omnino errare est, cum Petrus Simoni dicat: *Pecunia tua tecum sit in perditionem; quia existimasti donum Dei pecuniis possidere* (Act. VIII, 20). Ubi cum *existimasti* dicitur, patet quia non pro eo quod fecerit, sed quia facere se posse crediderit condemnatur, cum tamen minus sit existimare quam credere. Cum itaque hæreticum quælemcunque esse, sit certa et indubitata damnatio, quid valet Arianos, Sabellianos, Photinianos, impiosque Manichæos pene orbe pepulisse, si simoniaca et neophytorum hæresis, quæ ut beatus Gregorius dicit, ante omnes in sancta Ecclesia diabolica fraude

* Huc usque Gerobous, apud quem hæc subditur: « Et nos sub anathemate interdicimus idipsum de hæresi simoniæ, sicut sancta decrevit synodus, nullum aut ecclesiarum consecrationem, aut archiepiscopatum, aut commendationes altarium, aut

surrexit, quasi prima et maxima Ecclesiæ castitatem sæda nimium pollutione contaminetur? Igitur in Dominum et propter Dominum vestram excellentiam et omnes fideles Christi rogamus et obtestamur, si habere partem in Christo cupitis, summo opere instate, ut tam sæva pestis, quæ in universos jam populos usquequaque sæviendo æterna morte multavit, vestra auctoritate et exemplo penitus destruat, ne ulterius, quod absit, in Spiritum peccare, neque hic, neque in futuro sæculo remittatur.

ADNOTATIO COLLECTORIS IN HANC EPISTOLAM.

Epistolam hanc primum quidem a me vulgari olim putavi; dein fere integram nactus sum in Gerobo; tandem cum jam prælo subjiciendam dedissem, integram reperi apud Ivonem Decret. par. II, c. 81, qui illam recitat sub præfixo titulo: *Ex decretis Paschalis pape.*

traditiones ecclesiarum vendere. Quisquis conduxerit, aut vendiderit, aut emerit, anathema sit, amen. Et responderunt omnes tertio: Fiat fiat. Et ita absolvitur epistola ad eundem.

ANNO DOMINI DCCCXX.

REMIGIUS

CURIENSIS EPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA IN REMIGIUM.

[Hartzheim, conc. Germ., tom. II.]

Remigium, aliis Remedium, Curiensem in Rhetia episcopum, vixisse inter 813-850, et fuisse numero decimum nonum. ejus Ecclesiæ præsullem juxta Stumphium Histor. Germanicæ Helvetiæ lib. x, pag. 584; at juxta Bucelinum episcopum vigesimum tertium Germaniæ sacre parte ima legimus. Capitula XLIX quæ sequuntur, ex Isidori litteris supposititiis veterum Romanorum pontificum excerpta sunt: sub Carolo Magno verosimiliter scripta, imo ejusdem jussu, ut scribit Goldastus, de quo valde dubito: nam Isidoriana collectio Carolo Magno nota minime fuit, ut Dionysiana ab Adriano papa eidem donata. Inserit sæpe auctoritates Scripturæ sacre: cæterum ex illis supposititiis litteris sua capitula confecit.

REMIGII CANONES PRO SUA DIOECESI.

(Hartzheim, II. id.)

I.

De licentia corporis Domini.

(Ex epistola Clementis ad Jacobum Hierosolymorum episcopum.)

Certe tanta in altari holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant; quod si remanserint, in crastinum non reserventur, sed cum timore et tremore, clericorum diligentia consumuntur. Qui autem residua corporis Domini, quæ in sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conveniant, nec tentent sanctæ

portioni commiscere cibum qui per aqualiclos digestus in secessum funditur. Si igitur mane Dominica porrigitur, usque ad sextam jejurent ministri qui eam consumperint; et si tertia, vel quarta hora acceperint, usque ad vesperam. Sic secreta sanctificatione æterna custodienda sunt sacramenta.

II.

De vasis sacris.

(Ex eadem epistola.)

De vasis sane sacris ita gerendum est: Altaris palla, cathedra candelabrum, et velum, si fuerint

vetustate consumpta, incendio dentur : quoniam non licet ea quæ in sacrario fuerint, male tractari, sed incendio universa tradantur. Cineres quoque eorum in baptisterium inferantur, ubi nullus transitus habeatur, aut in pariete, aut in fossis pavementorum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. Pallas vero et vela quæ in sanctuarii sordidata fuerint ministerio, diaconi cum humilibus ministris intra sacrarium lavent, non ejicientes foras a sacrario velamina Dominicæ mensæ, ne forte pulvis Domini corporis male decidat, syndone foris delata, et erit hoc operanti peccatum : idcirco in sacrario ministris præcipimus cum diligentia custodire. Pallæ in alia pelve laventur, et in alia vela.

III.

Quo loco celebranda sit missa.

(Ex epistola Clementis omnibus episcopis, presbyteris, diaconibus missa.)

Hic ergo, hoc est, in præsentī vitæ positos oportet vos agnoscere voluntatem Domini, ubi et agendi et sacrificandi est locus : quoniam in aliis locis sacrificare et missas celebrare non licet, nisi in his in quibus episcopus proprius jusserit, aut ab episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet civitatem, consecratus fuerit. Aliter enim non sunt hæc agenda, nec rite celebranda.

IV.

De obedientia exhibenda episcopis.

(Ex eadem epistola B. Clementis papæ.)

Vobis qui sacerdotio Domini fungimini et in speculo estis positi, plus scire oportet, ut subditos vobis populos pleniter docere possitis, eisque ad regna cælorum ducatum præbere Domino annuente valeatis : unde et ipsa per se Veritas ait : *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis*, et reliqua. Vestrum et im qui legatione Domini fungimini, est docere populos, eorum vero est vobis obedire ut Deo. Si autem nobis episcopis non obedierint omnes presbyteri, diaconi, ac subdiaconi, et reliqui clerici, omnesque principes tam majoris ordinis quam et inferioris, atque reliqui populi, tribus, et lingue non obtemperaverint, non solum infames, sed et extorres a regno Dei, et consortio fidelium, a liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ alieni erunt. Nam vestrum est eos instruere, eorum vero est vobis obedire ut Deo, cujus legatione fungimini, dicente Domino : *Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit, et qui vos recipit, me recipit*; et *Qui me recipit, recipit eum qui me misit* (Luc. x, 16; ix, 48).

V.

Nihil absque licentia episcopi agendum.

(Ex eadem epistola inter cætera.)

Quapropter cunctis fidelibus, et summopere omnibus presbyteris, et diaconibus, ac reliquis clericis attendendum est, ut nihil absque episcopi proprii licentia agant. Non utique missas sine ejus jussu quisquam presbyterorum in sua parochia agat, non baptizet, nec quidquam absque ejus permissu agat.

Similiter et reliqui populi, majores scilicet et minores per ejus licentiam quicquid agendum est agant, nec sine ejus permissu a sua parochia abscedant, nec in ea adventantes morari præsumant. Anniæ vero eorum ei creditæ sunt : ideo omnia ejus consilio agere debent, et eo inconsulto nihil.

VI.

Quod omnibus baptismum percipere sit necessarium.
(Ex epistola B. Clementis papæ, scripta Julio ac Juliano, et reliquis consodalibus.)

Sive enim justus sit, sive injustus, baptismum per omnia necessarium est. Justo quidem, ut adimpleatur in eo perfectio, et regeneretur Deo : injusto autem, ut peccatorum quæ gessit remissio concedatur.

VII.

Baptizatos ab episcopo consignari debere.

(Item ex eadem epistola.)

Omnibus ergo festinandum est sine mora renasci Deo, et demum consignari ab episcopo, id est, septiformem gratiam sancti Spiritus percipere, quia incertus est uniuscujusque exitus vitæ. Cum autem regeneratus fuerit per aquam, et postmodum septiformis Spiritus gratia ab episcopo, ut memoratum est, confirmatus, quia aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit, nec sedem habere inter perfectos sine necessitate, sed incuria aut voluntate remanserit, ut habeat quod a Petro accepimus, et cæteri sancti apostoli præcipiente Domino docuerunt; et demum ex operibus bonis ostendat in se similitudinem ejus qui cum genuit patris. Post hæc vero agnoscat Deum honorare : honor autem ejus est, ut ita vivat, sicut ille vult; vult autem unumquemque ita vivere, ut homicidium et adulterium nesciat, odium et avaritiam fugiat; iram, superbiam, jactantiam respuat, et exerceatur, invidiam quoque et cætera his similia penitus a se ducat aliena.

VIII.

Quid conferat aquæ baptismus ad Dei cultum.

(Item ex eadem epistola.)

Primo quidem, quia quod Deo placuit, impletur; secundo, quia regenerata ex aquis et Deo renovata fragilitas prioris natiuitatis, quæ vobis per hominem facta est, amputatur, et ita demum pervenire poteritis ad salutem; aliter impossibile est. Sic enim vobis cum sacramento verus propheta testatus est dicens : *Amen, amen dico vobis, nisi quis denuo renatus fuerit ex aqua et Spiritu, non intrabit in regnum cælorum* (Joan. iii, 5).

IX.

Quod non ubique et a solo sacrificandum sit.

(Ex epistola Anacleti papæ scripta omnibus episcopis cæterisque cunctis fidelibus.)

Deo enim perfecte sacrificantes non debent vexari, sed portari, consolari, atque ab omnibus venerari. Ipsi autem quando Domino sacrificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, ut Deo perfecte in sacratis Domino locis sacrificare pro-

bentur. Ait namque auctoritas legis Divinæ : *Vide, A ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris ; sed in loco, quem elegit Dominus Deus tuus (Deut. xii, 13).* Episcopus Deo sacrificans, testes, ut præfixum est secum habeat, et plures quam alius sacerdos : sicut majoribus honoris gradibus fungitur, sic majoris testimonii incrementatione indiget. In solemnioribus quippe diebus, aut septem, aut quinq̄ue, aut tres diaconos, qui ejus oculi dicuntur, et subdiaconos, atque reliquos ministros secum habeat, qui sacris induti vestimentis in fronte et a tergo, et presbyteri e regione dextera lævaque contrito corde, et humiliato ac prono stent vultu, custodientes eum a malevolis hominibus, et consensum ejus præbeant sacrificio.

X

Non tollendas res ecclesiæ.

(Ex eadem epistola Anacleti papæ.)

Ergo qui Christi pecunias et ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida est, atque homicida ante conspectum judicis esse deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur : qui autem pecuniam vel res ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit.

XI.

De ordinatione episcoporum.

(Ex epistola Anacleti papæ scripta omnibus episcopis Italiæ.)

Ordinationes episcoporum auctoritate apostolica ab omnibus qui in eadem fuerint provincia sunt celebrandæ : qui simul convenientes scrutinium diligenter agant, jejuniisque cum omnibus precibus celebrent, et manus cum sanctis Evangeliiis quæ prædicaturi sunt imponentes Dominica die hora tertia orantes, sacraque unctione exemplo prophetarum et regum capita eorum more apostolorum et Moysi ungentes, quia omnis sanctificatio constat in Spiritu sancto, cujus virtus invisibilis sancto est chrismate promulgata, et hoc ritu solemnem celebrent ordinationem. Quod si omnes simul convenire minime poterint, assensum tamen suis precibus præbeant, ut ab ipsa ordinatione animo non desint. Porro et Hierosolymitarum primus archiepiscopus beatus Jacobus, qui Justus dicebatur, et secundum carnem Domini nuncupatus est frater, a Petro, Jacobo, et Joanne apostolis est ordinatus : successoribus videlicet dantes formam eorum, ut minus quam a tribus episcopis, reliquisque omnibus assensum præbentibus, nullatenus ordinetur, et communi voto ordinatio celebretur.

XII.

De accusatione sacerdotum.

(Ex eadem epistola.)

Accusatio quoque eorum super qua nos consulere voluistis, non nisi ab idoneis et probatissimis viris, qui et suspicionibus et sceleribus careant, fieri debet : quia Dominus sacri sui corporis tractatores a vilibus, et reprobis, ac non idoneis personis infamari noluit, nec calumniari permisit, sed ipse proprio flagello

PATROL. CII.

peccantes sacerdotes a templo ejecit : unde liquet quod summi sacerdotes, id est, episcopi a Deo sunt judicandi, non ab humanis aut pravæ vitæ hominibus lacerandi, sed potius ab omnibus fidelibus portandi.

XIII.

De querimonia contra sacerdotes.

(Ex eadem epistola.)

Si quis adversus sacerdotes vel ecclesias eorum commotus fuerit aut causas habuerit, prius ad eos recurrat charitatis studio, ut familiari colloquio commoniti ea sanent quæ sananda sunt, et charitate emendent quæ juste emendanda agnoverint. Si autem aliqui eos priusquam hæc egerint, lacerare, accusare, aut infestare præsumpserint, excommunicentur, et minime absolvantur antequam per satisfactionem condignam egerint penitentiam, quoniam injuria eorum ad Christum pertinet, cujus legatione funguntur.

XIV.

De bipertito ordine sacerdotum.

(Ex epistola Anacleti scripta omnibus episcopis et reliquis Christi sacerdotibus.)

Sacerdotum fratris ordo bipertitus est, et sicut Dominus illum constituit, a nullo debet perturbari. Scitis autem a Domino apostolos esse electos et constitutos, et postea per diversas provincias ad prædicandum dispersos. Cum vero messis cœpit crescere, videns paucos esse operarios, ad eorum adjumentum septuaginta eligi præcepit discipulos. Episcopi vero apostolorum, presbyteri quoque septuaginta discipulorum locum tenent. Episcopi autem non in castellis, aut modicis civitatibus debent constitui, sed presbyteri per castella, et modicas civitates, atque villas debent ab episcopis ordinari et poni : singuli tamen per singulos titulos suos. Amplius quam isti duo ordines sacerdotum, nec nobis collati sunt, nec apostoli docuerunt

XV.

De his qui prælatos contemnunt.

(Ex eadem epistola.)

Necesse enim est ut rectores a subditis timeantur ab ipsisque corrigantur, ut humana formidine peccare metuant qui divina judicia non formidant. Deteriores quippe sunt qui doctorum vitam moresque corrumpunt his qui substantias aliorum prædiaque diripiunt. Ipsi autem ea quæ extra nos, licet nostra sint, auferunt : nostri quoque detractores et morum corruptores nostrorum, sive qui adversum nos armantur, proprie nos ipsi decipiunt, et ideo juste infames sunt, et merito ab Ecclesia extorres fiunt.

XVI.

De his qui doctorum culpas produunt.

(Ex eadem epistola.)

Mutum vero distant damna morum a damnis rerum temporalium, cum ista extra nos sint, illa vero in nobis. Sententia quoque Cham filii Noe damnatur qui suorum doctorum vel præpositorum culpas

produnt, sicut Cham qui patris pudenda non operuit, A
sed ridenda monstravit.

XVII.

De reprobis moribus pastoris tolerandis.

(Ex eadem epistola.)

Doctor autem, vel pastor Ecclesiæ, si a fide exor-
bitaverit, erit a fidelibus corrigendus : sed pro re-
probis moribus magis est tolerandus quam distrin-
gendus, quia rectores Ecclesiæ a Domino sunt judi-
candi, sicut ait Propheta : *Deus stetit in synagoga*
deorum, in medio autem deos discernit (Psal. LXXXI).
Unde oportet unumquemque fidelem, si viderit aut
cognoverit plebes suas adversus pastorem suum tu-
mescere, aut clerum detractionibus vacare, hoc vitium B
pro viribus extirpare, prudenterque corrigere
satagat, nec eis in quibuscumque negotiis misceri si
incorrigibiles apparuerint, antequam suo reconcilien-
tur doctori, præsumat : quoniam tam sacerdotes
quam reliqui fideles omnes summam debent habere
curam de his qui pereunt, quatenus eorum redar-
gutione, aut corrigantur a peccatis, aut si incorrigi-
biles apparuerint, ab Ecclesia separentur.

XVIII.

*Quod episcopus sine regulari mutatione Ecclesiam
suam non dimittat, nec ipse ab ea dimittatur.*

(Ex epistola Evaristi papæ, scripta omnibus per
Ægyptum Domino conglutinatis fratribus.)

Sacerdotes vero vice Christi legatione funguntur
in Ecclesia, et sicut ei sua est conjuncta sponsa, C
id est, Ecclesia, sic episcopis junguntur Ecclesiæ
unicuique pro portione sua. Et sicut vir non debet
negligere uxorem suam, sed diligere et caste custo-
dire, et amare, atque prudenter regere, ita et epi-
scopus debet Ecclesiam suam. Et velut uxor quæ sub
manu est viri, obedire debet viro suo, eumque amare
et diligere, potius etiam Ecclesia episcopo suo in
omnibus obedire, eumque amare et diligere, ut ani-
mam suam debet, quia illud fit carnaliter, istud spiri-
tualiter. Et sicut vir non debet adulterare uxorem
suam, ita nec episcopus Ecclesiam suam, id est,
ut illam dimittat ad quam sacratus est, absque inevi-
tabili necessitate, aut apostolica, vel regulari mu-
tatione, et alteri se conjugat. Et sicut uxori non
licet dimittere virum suum, ut alteri se, vivente eo, D
matrimonio societ, ut eum adulteret, licet fornicatus
sit vir ejus, sed juxta Apostolum, aut viro suo debet
reconciliari, aut manere inupta : ita Ecclesiæ non
licet dimittere, aut ab ea segregare episcopum suum,
ut alterum eo vivente accipiat, sed aut ipsum habeat,
aut inupta maneat, id est, ne alterum episcopum,
suo vivente, accipiat, ut fornicationis aut adulterii
crimen incurrat. Nam si adulterata fuerit, id est,
si se alteri episcopo junxerit, aut super se alterum
episcopum adduxerit, aut esse fecerit, vel desidera-
verit, per acerrimam pœnitentiam aut suo reconci-
lietur episcopo, aut inupta permaneat.

XIX.

*Non infamandum, vel ejciendum episcopum, aut
alterum in loco ejus constituendum.*

(Ex eadem epistola.)

Audivimus enim quosdam a vobis intamatos et
dilaceratos episcopos a civitatibus propulsos (quia
alibi episcopi constitui non possunt, nisi in civitati-
bus non minimis) et alios in eis, ipsis viventibus,
constitutos : ideo vobis scribimus, ut sciatu hoc
fieri non licere, sed proprios revocari et integerrime
restitui debere. Illos vero qui adulterina fœditate suas
sponsas, quas et uxores eorum præfæto tenore esse
intelligimus, tenent, ejci ut adulteros atque infames
fieri, eosque ab ecclesiasticis honoribus arceri jube-
mus. Si autem adversus eos aliquam querelam ha-
buerint, his peractis inquirendum erit, et auctoritate
hujus sanctæ sedis terminandum.

XX.

Non temere judicandum.

(Ex eadem epistola.)

Deus omnipotens ut nos a præcipitantis sententiæ
prolatione compesceret, et cum *omnis nuda, et
aperta sint oculis ejus*, mala tamen Sodomæ noluit
audita judicare, priusquam manifeste agnosceret quæ
dicebantur. Unde ipse ait : *Descendam et videbo,
utrum clamorem qui venit ad me, compleverint, an
non est ita, ut sciam.* Deus omnipotens cui nihil abs-
conditum est, sed omnia ei manifesta sunt, etiam
antequam fiant, non ob aliud hæc et alia multa quæ
hic prolixitatem vitantes non inseruimus, per se in-
quirere dignatus est, nisi ut nobis exemplum daret
ne præcipientes in discutiendis et judicandis negotiis
essemus, et ne malum quorumquam prius præsuma-
mus credere quam probare. Cujus exemplo mone-
mur, ne ad proferendam sententiam unquam præci-
pites simus, aut temere indiligenterque indiscussa
quæque quoquomodo judicemus, dicente Veritatis
voce : *Nolite judicare, ut non judicemini : in quo
enim iudicio judicaveritis, judicabimini*, et reliqua.
Nam mala audita nullum moveant, nec passim dicta
absque certa probatione quisquam unquam credat,
sed ante audita diligenter inquireat, ne præcipitando
quiddam aliquis agat.

XXI.

De scriptis, vi extortis.

(Ex epistola Alexandri papæ, omnibus orthodoxis scri-
pta per diversas regiones.)

Ait enim sic inter cætera : Similiter, si hujusmodi
personis quædam scripturæ quoquomodo per metum,
aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, velut se
liberare possint, quocumque ab eis conscriptæ vel
roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præjudicium,
aut nocumentum provenire censemus, neque ullam
eis infamiam, vel calumniam, aut a suis sequestra-
tionem bonis, unquam auctore Domino, et sanctis
apostolis, eorumque successoribus, sustinere permit-
timus : confessio vero in talibus non compulsæ, sed
spontanea fieri debeat.

XXII.

De querela contra episcopum vel auctorem ecclesie.
(Ex eadem epistola.)

Si quis erga episcopum vel auctores ecclesie quamlibet querelam habere justam crediderit, non prius primates aut alios adeat iudices quam ipsos a quibus se læsum æstimat conveniat familiariter non semel, sed sæpissime, ut ab eis aut suam justitiam accipiat aut excusationem. Si autem secus egerit, ab ipsis et ab aliis communione privetur, tanquam apostolorum aliorumque Patrum contemptor.

. XXIII.

Nihil præter panem et vinum aqua mixtum ad altare offerendum.

(Ex eadem epistola Alexandri, successoris Evaristi papæ.)

Non debet enim, ut a Patribus accepimus, et ipsa ratio docet, in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque permixtum: quia utrumque ex latere ejus in sua passione profuisse dicitur. Ipsa vero Veritas nos instruit, calicem et panem in sacramento offerre, quando ait: *Accipit Jesus panem, et benedixit, deditque discipulis suis dicens: Accipite et manducate, hoc est corpus meum. Similiter postquam cœnavit, accepit calicem, dedit discipulis suis dicens: Accipite et bibite ex eo omnes, quia hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum* (Matth. xxvi, 26; I Cor. xi, 24). Crimina enim atque peccata oblatiis his Domino sacrificiis delentur: idcirco et passio ejus in his commemoranda est, qua redempti sumus, et sæpius recitanda atque hæc Domino offerenda. Talibus hostiis delectabit, et placabitur Dominus, et peccata dimittet ingentia. Nihil enim in sacrificiis majus esse potest quam corpus et sanguis Christi, nec ulla oblatio hac potior est, sed hæc omnes præcellit. Quæ pura conscientia Domino offerenda est, et pura mente consummanda, atque ab omnibus veneranda; et sicut potior est cæteris, ita potius excoli, et venerari debet.

XXIV.

De aqua sancta spargenda.

(Ex eadem epistola.)

Aquam enim sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur, quod et omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si simus vitule aspersus populum sanctificabat atque mundabat, multo magis aqua, quæ sale aspersa divinisque precibus sacrata est, populum sanctificat atque mundat. Et si sale asperso per Eliseum prophetam sterilitas aquæ sanata est (IV Reg. ii, 20), quanto magis divinis precibus sacrata, sterilitatem aqua sancta rerum et aufert humanarum, et coinquinatos sanctificat et purgat, et cætera bona multiplicat, et insidias diaboli avertit, et a fantasmatis versutiis hominem defendit?

A

XXV.

Non eis communicandum, qui perturbant sacerdotes.
(Ex epistola supra scripta omnibus episcopis constitutis per diversas regiones.)

Si quis autem legationem vestram impedit, non unius, sed multorum provectum avertit, et sicut multis nocet, ita a multis arguendus est, et bonorum societate carendus. Et quia Dei causam impedit et statum conturbat Ecclesie, ideo a liminibus ejus arceatur, ab omnibus talis est cavendus, et non in communione fidelium usque ad satisfactionem recipiendus. Est enim statutum olim: Is, qui statum conturbat Ecclesie, ab ejus liminibus arceatur, nec cum fidelibus communicet qui eorum bona avertit.

XXVI.

Quod schismatici appellentur, qui cum sacerdotibus non auxiliantur.

(Ex epistola cujus supra.)

Qui autem ex vestro collegio fuerit, et ab auxilio vestro se subtraxerit, magis schismaticus quam sacerdos esse probabitur: *Ecce*, inquit *Propheta, quam bonum, et quam jucundum, habitare fratres in unum* (Psal. cxxxii, 1). Illi vero non in unum habitant qui a fratrum se solatio subtrahunt, et quod deterius est, fratribus insidias præparant aut laqueos ponunt. Item post pauca: Nos ergo, qui discipuli Domini et dici et esse cupimus, portare crucem Christi et compati fratribus debemus, et non quascunque eis insidias aut foveas præparare, quia talionem meretur qui fratribus foveam parat. *Nolite errare, fratres, quia Deus non irridetur.* Hujus rei gratia vobis Dominus commisit Ecclesiam suam, ut pro omnibus laboretis et cunctis oppressis operi ferre non negligatis. Unde et Dominus per Prophetam loquitur dicens: *Judicate mans judicium, et eruite vi oppressos de manu calumniantis; ne forte egrediatur, quasi ignis, indignatio mea, et succendatur, et non sit, qui exstinguat* (Jer. xxi, 12). Vos ergo qui in summo speculo a Domino constituti estis, attendere eos et opprimere oportet qui in fratres seditiones et scandala excitant, ne simul cum eis pereatis.

XXVII.

Quod sacra vasa non ab aliis, quam a Domino sacra tis hominibus, debeant contrectari.

D

(Ex epistola Xisti, successoris Alexandri papæ, scripta omnibus episcopis.)

Cognoscat sapientia vestra, charissimi fratres, quia in hac sancta apostolica sede a nobis et reliquis episcopis, cæterisque Domini sacerdotibus statutum est, ut sacra vasa non ab aliis quam a sacralis Dominoque dicatis contrectentur hominibus. Indignum enim valde est ut sacra Domini vasa, quæcunque sunt, humanis usibus serviant, aut ab aliis quam a Domino famulantibus eique dicatis tractentur viris, ne pro talibus præsumptionibus iratus Dominus plagam imponat populo suo, et hi qui etiam non peccaverunt, mala patiantur, aut pereant: quia perit justus sæpissime pro impio. Attendite, fratres, ne

alia vestris in ecclesiis permittatis deinceps fieri, A
ne grex pretioso sanguine Christi redemptus in præ-
cipitium, quod absit, ruat.

XXVIII.

*De jejuniis septem hebdomadarum, ante Pascha a
clericis observando.*

(Ex epistola Telesphori papæ scripta omnibus epi-
scopis.)

Credimus sanctam fidem vestram in apostolorum
eruditione fundatam, hanc tenere et hanc universis
populis exponere, qui videlicet a constitutis apo-
stolorum eorumque successorum nulla ratione dis-
sentiunt, per quos justum est cæteros erudiri. Qua-
propter cognoscite, a nobis et cunctis episcopis in
hanc apostolicam sedem congregatis statutum est,
ut septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha
omnes clerici in sorte Domini vocati a carne je-
junent. Quia sicut discreta debet esse vita cleri-
corum a laicorum conversatione, ita et in jejuniis
debet fieri discretio, et sicut laici et sæculares ho-
mines nolunt eos recipere in impulsationibus suis,
quoniam in omnibus discreta debet semper esse et
segregata vita et conversatio clericorum a sæcu-
lari laicorum; et sicut hi amplius sunt applicati
divinis cultibus et familiares dicuntur Domini Salva-
toris, ita moribus et conversatione atque sanctitate
debent esse distincti. Has ergo septem hebdomadas
omnes clerici a carne et deliciis jejunent, et hymnis,
et vigiliis, atque orationibus Domino inhærere die
noctunque studeant.

XXIX.

*De tempore missæ, et quod Angelicus hymnus dicen-
dus est solummodo tempore congruo.*

(Ex eadem epistola.)

Nocte vero sancta nativitatis Domini salvatoris
missas celebrent et hymnum Angelicum in eis so-
lemniter decantent: quoniam eadem nocte ab an-
gelo pas. oribus est nuntiatus, sicut ipsa veritas te-
statur dicens: *Pastores erant in regione eadem vigi-
lantes, et custodientes vigilias noctis supra gregem
suum, et ecce angelus Domini stetit juxta illos, et
timuerunt timore magno; et dixit illis angelus: Nolite
timere, ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum,
quod erit omni populo. Quia natus est vobis hodie
salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David;
et hoc vobis signum: invenietis infantem, pannis in-
volutum, et positum in præsepio. Et subito facta est
cum angelo multitudo militiæ cœlestis, laudantium
Deum, et dicentium: Gloria in altissimis Deo et in
terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. 11, 8 seqq.).*
Reliquis autem temporibus missarum celebrationes
ante horam diei tertiam minime sunt celebrandæ,
quia eadem hora et Dominus crucifixus, et super
apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur. Ab
episcopis autem idem Angelicus hymnus pro tem-
pore, et in loco in missarum solemnibus recitandus est.

XXX.

Ne absens accusetur, et qui accusare non possint.

(Ex eadem epistola.)

Accusatores vero et accusationes quas leges sæculi

non admittunt et nos subrovenimus. Accusatori om-
nino non credi decernimus, qui absente adversario
causam suggesserit ante utriusque partis justam dis-
cussionem; nec hi qui non sunt idonei suscipiantur
ad accusationem; et omnes qui adversus Patres ar-
mantur, infames esse censemus. Patres enim omnes
venerandi sunt, non respuendi ac insidiandi. Illi vero
qui cum inimicis morantur, aut qui suspecti habentur,
minime recipiantur, quia eorum æmulatio lace-
rat etiam innocentes. Hunc murum firmissimum sta-
tuerunt Patres nostri, et nos cum eis contra perse-
cutores vestros. Hoc remedio eorum pellantur ma-
chinationa, et vos sanctiores et securiores famulari
mereamini vestro Salvatore.

XXXI.

*De metropolitanis, ut nullus absque comprovincialium
episcoporum instantia aliquorum audiat causas.*

(Ex epistola Ygini papæ cunctis apostolica fide et
doctrina vigentibus scripta.)

Cæterum, fratres, *salvo in omnibus Romanæ Ec-
clesiæ privilegio*, nullus metropolitanus absque cæte-
rorum omnium comprovincialium episcoporum in-
stantia aliquorum audiat causas; quia irritæ erunt
aliter actæ quam in conspectu eorum omnium ven-
tilatæ, et ipse si fecerit, coerceatur a fratribus.

XXXII.

Quo die Pascha celebretur.

(Ex epistola Pii papæ scripta omnibus in fide et do-
ctrina apostolica manentibus.)

Cæterum nosse vos volumus, quod Pascha Domini
die Dominico annis temporibus sit celebrandum.
Istis ergo temporibus Hermes doctor fidei et Scri-
pturarum fulsit inter nos. Et licet nos idem Pascha
prædicta die celebraremus, et quidam inde dubita-
rent ad corroborandas tamen animas eorum eidem
Hermeti angelus Domini in habitu Pastoris apparuit,
et præcepit ei ut Pascha die dominico ab omnibus
celebraretur tempore suo. Unde et vos apostolica
auctoritate instruimus, omnes eadem servare debere,
quia et nos eadem servamus. Nec debetis a capite
quoquo modo dissidere.

XXXIII.

*Ne prædia ecclesiastica aliquis tollat et suis usibus
applicet.*

(Ex epistola cujus supra Italicis fratribus scripta.)

Ad sedem autem apostolicam perlatum est, quod
sint inter vos contentiones, et æmulationes, et præ-
dia divinis usibus tradita, quidam humanis applicent
usibus, et Domino Deo cui tradita sunt ea subtrahant
ut suis usibus inserviant. Quapropter ab omnibus
illius usurpationis contumelia depellenda est, ne
prædia sibi secretorum cœlestium judicata, a qui-
busdam irruentibus vexentur. Quod si quis præsum-
pserit, sacrilegus habeatur, et sicut sacrilegus judi-
cetur. Ipsos autem qui hoc agunt clericos, et Domini
sacerdotes persequi eosque infamare audivimus, ut
malum super malum addentes deteriores fiant, non
intelligentes, quod Ecclesia Dei in sacerdotibus con-
sistat et crescat in templum Dei. Et sicut qui Ecce-

siam Dei vastat ejusque prædia et donaria exspoliata et invadit, sit sacrilegus, sic et ille qui ejus sacerdotes insequitur, sacrilegii reus existit, et sacrilegus judicatur.

XXXIV.

Quod non sit gravius peccatum fornicatio quam sacrilegium.

(Ex eadem epistola.)

Non ergo gravius peccatum est fornicatio, quam sacrilegium: et sicut majus est peccatum quod in Deum committitur quam quod in hominem, sic gravius sacrilegium agere, quam fornicari.

XXXV.

Quod nulli archiepiscopi primates vocentur, nisi illi qui primas tenent civitates.

(Ex epistola Annitii [Forte Aniceti] papæ, universis ecclesiis per Galliæ provincias constitutis scripta.)

Nulli archiepiscopi primates vocentur, nisi illi qui primas tenent civitates, quarum episcopos apostoli et successores eorum regulariter patriarchas vel primas esse constituerunt. Nisi aliqua gens deinceps ad fidem convertatur, cui necesse sit propter multitudinem episcoporum primates constitui. Reliqui vero qui alias metropolitanas sedes adepti sunt, non primates, sed metropolitani nominantur.

XXXVI.

De ordinationibus episcoporum.

(Ex eadem epistola, eujus supra.)

De ordinationibus episcoporum super quibus nos consulere voluistis, olim in spiritu præcessoris nostri Anacleti, quædam jam decreta reperimus. Scimus enim, beatum Jacobum, qui dicebatur justus, qui etiam secundum carnem frater Domini nuncupatus est, a Petro, Jacobo, et Joanne apostolis Hierosolymis episcopum esse ordinatum. Si autem non minus quam a tribus apostolis, tantus vir fuit ordinatus, patet profecto eos formam instituente Domino tradidisse, non minus, quam a tribus episcopis, episcopum ordinari debere. Sed crescente numero episcoporum, nisi necessitas intervenerit, debent etiam plures augeri, id est, archiepiscopus si obierit, et alter ordinandus episcopus fuerit omnes ejusdem provinciæ episcopi ad sedem metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ipse eligatur et ordinetur. Oportet autem ut ipse qui illis omnibus præesse debet, ab omnibus illis eligatur et ordinetur. Reliqui vero comprovinciales episcopi, si necesse fuerit, cæteris consentientibus, a tribus jussu archiepiscopi consecrari possunt episcopis. Sed melius est si ipse cum omnibus eum qui dignus est elegerit, et cuncti pariter consecraverint pontificem. Et licet istud necessitate cogente concessum sit, illud autem quod de archiepiscopi consecratione præceptum atque prædictum est, id est, ut omnes suffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet: quia qui illis præest, ab omnibus episcopis quibus præest debet constitui: sin aliter præsumptum fuerit, viribus carere non dubium est, quia irrita erit ejus secus acta ordinatio.

XXXVII.

Quod sacrata Deo femina, vel monacha, sacra vasa vel sacratas pallas contingere, et incensum circum altaria deferre non debeant.

(Ex epistola Soteris papæ scripta episcopis per Italiæ provincias constitutis.)

Sacratas Deo feminas, vel monachas, sacra vasa, vel sacratas pallas, penes vos contingere, et incensum circa altaria deferre, perlatum est ad apostolicam sedem: quæ omnia reprehensione et vituperatione plena esse, nulli recta sapientium dubium est. Quapropter hujus sanctæ sedis auctoritate hæc omnia vobis resecare funditus, quanto citius poteritis, censemus; et ne pestis hæc latius divulgetur, per omnes provincias abstergi diutissime mandamus.

XXXVIII.

Quod baptismus tempore Paschæ celebrandus sit catholicis.

(Ex epistola Victoris papæ scripta Theophilo episcopo.)

Celebritatem sancti Paschæ die Dominica agi debere, et prædecessores nostri jam statuerunt, et vobis illud eadem die celebrare solemniter mandamus, quia non decet ut membra a capite discrepent, nec contraria gerant. A xv Maii vero luna primi mensis usque ad xxi ejusdem mensis diem, eadem celebretur festivitas. Eodem vero tempore baptismus celebrandus est catholicis. Sed tamen, si necesse fuerit, aut mortis periculum ingruerit, gentiles ad fidem venientes quocunque loco, vel momento, ubicunque evenient, sive in flumine, sive in mari, sive in fontibus, tantum Christianæ confessione creditatis clarificata, baptizentur. Ipsi quoque, quod in baptismo polliciti sunt, summopere est attendendum, ne infideles, sed fideles inveniantur.

XXXIX.

Quod inconsulto Romano pontifice, causæ episcoporum non debeant diffiniri.

(Ex eadem epistola.)

Ea vos judicare, ad apostolicam delatum est sedem, quæ propter [Forte, præter] nostram vobis diffinire non licet auctoritatem, id est, episcoporum causas. Unde ita constitutum liquet a tempore apostolorum et deinceps placuit, ut accusatus vel judicatus a comprovincialibus in aliqua causa episcopus licentè appellet, et adeat apostolicæ sedis pontificem: qui aut per se aut vicarios suos ejus retractari negotium procuret, et dum iterato judicio pontifex causam suam agit, nullus alius in ejus loco ponatur, aut ordinetur episcopus: quoniam, quanquam comprovincialibus episcopis accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen diffinire, inconsulto Romano pontifice, permissum est.

XL.

Episcoporum testes quot esse debeant, et ne absens quisquam judicetur.

(Ex epistola Zephyrini papæ scripta omnibus per Siciliam constitutis.)

Patriarchæ vel primates accusatum discutientes

episcopum, non ante sententiam proferant finitivam quam apostolica auctore, aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes et regulariter examinatos vincatur testes: qui minores non sint numero quam illi discipuli, quos Dominus adjumentum apostolorum eligere præcepit, id est septuaginta et duo. Detractores quoque, qui divina auctoritate eradicandi sunt, et auctores inimicorum ab episcopali submovemus accusatione vel testimonio. Nec sanctorum quispiam, nec minorum accusationibus impetatur aut disperat, neque in re dubia certa judicetur sententia, nec ullum iudicium, nisi ordinabiliter habitum, teneatur. Absens vero nemo judicetur, quia et divina et humana hoc prohibent leges. Accusator autem eorum omni careat suspicione, quia columnas suas Dominus firmiter stare voluerit, non a quibuslibet agitari. Nullum namque eorum sententia non a suo iudice dicta constringat, quia et leges sæculi id ipsum fieri præcipiunt. Duodecim enim iudices quilibet episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, a quibus ejus causa iuste judicetur; nec prius audiatur aut excommunicetur, quam ipsi per se eligantur, et regulariter vocatus a suorum primo conventum episcoporum, per eos ejus causa iuste audiatur et rationabiliter discernatur. Finis vero ejus causæ ad sedem apostolicam deferatur, ut ibi determinetur, nec ante finiatur, sicut ab apostolis vel successoribus eorum olim statutum est, quam ejus auctoritate fulciatur.

XXI.

Quod nullus episcopus propriis rebus spoliatus, antequam suis reveletur, debeat ad iudicia vocari.

(Ex epistola cujus supra, scripta fratribus per Ægyptum Domino militantibus.)

Nuntiatum est enim sedi apostolicæ per apocrisiariorum nostros, quosdam fratrum nostrorum, episcoporum scilicet, ab ecclesiis et sedibus propriis pelli, suaque eis auferri suppellectilia, et sic nudos et exspoliatos ad iudicia vocari: quod omni ratione careat, cum statuta apostolorum eorumque successorum, et præcepta imperatorum ac constitutiones legum id ipsum provideant, et apostolicæ sedis auctoritas id ipsum fieri vetet. Præceptum est ergo in antiquis statutis, episcopos ejectos atque suis rebus exspoliatos ecclesias proprias accipere, et primo sua omnia eis reddi, et ita demum, si quis eos iuste accusare voluerit, æquo periculo facere iudices esse decernentes, episcopos recte sapientes, et in ecclesia convenientes, ubi testes essent singulorum, qui oppressi videbantur: nec prius eos respondere debere quam omnia sua eis et ecclesiis eorum legibus integerrime restituantur.

XXII.

De ordinationibus.

(Ex eadem epistola.)

Ordinationes vero presbyterorum et levitarum tempore congruo, et multis coram astantibus solemniter agite; et probabiles ac doctos viros ad hoc opus con-

stituite, unde horum societate et adjumento plurimum gaudeatis.

XLIII.

De conspiratione contra episcopos.

(Ex epistola Calisti papæ scripta ad omnes Galliarum urbium episcopos.)

Conspirationum vero crimina vestris in partibus vigere audivimus, et plebes contra episcopos suos conspirare nobis mandatum est: ejus criminis astutia non solum inter Christianos abominabilis est, sed etiam inter ethnicos, et ab exteris lege prohibita. Et idcirco hujus criminis reos non solum ecclesiasticæ, sed etiam sæculi damnant leges, et non solum conspirantes, sed et consentientes eis. Antecessores vero nostri quam plurima turba episcoporum, quicumque eorum in sacerdotali ordine sunt constituti aut existunt clerici, honore quo utuntur cadere præceperunt, cæteros vero communione privari et ab Ecclesia extorres fieri jusserunt, et non solum facientes, sed eis consentientes.

XLIV.

Excommunicatis non communicandum

(Ex eadem epistola.)

Excommunicatos quoque a sacerdotibus nullus recipiat ante utriusque partis examinationem justam, nec cum eis in oratione, aut cibo, vel potu, aut osculo communicet, nec ave eis dicat: quia quicumque in his vel aliis prohibitis scienter excommunicatis communicaverit, juxta apostolorum institutionem et ipse simili excommunicatione subiaceat. Ab his ergo et clerici et laici se absteineant, qui eadem pati noluerint.

XLV.

Terminos non transgrediendos.

(Ex eadem epistola.)

Nemo quoque alterius terminos usurpet, nec alterius parochianum judicare aut excommunicare præsumat quia talis iudicatio, aut excommunicatio nec rata erit, nec vires ullas habebit, quoniam nullus alterius iudicis, nisi sui, sententia tenebitur aut damnabitur: unde et Dominus loquitur dicens: *Ne transgrediaris terminos antiquos (Prov. xxii, 28)*. Nullus autem primas vel metropolitanus, diocesanus ecclesiam vel parochiam, aut aliquem de ejus parochia præsumat excommunicare, vel iudicare, aliquidve agere absque ejus consilio vel iudicio. Sed hoc observet quod ab apostolis ac patribus et prædecessoribus nostris est statutum, et a nobis confirmatum, id est, si quis metropolitanus episcopus, nisi quod ad suam solummodo propriam pertinet parochiam, sine consilio et voluntate omnium comprovincialium episcoporum, extra aliquid agere tentaverit, gradus sui periculo subiacebit, et quod egerit, irritum habeatur et vacuum. Sed quidquid de provincialium episcoporum causis, eorumque ecclesiarum, et clericorum, atque secularium, necessarium agere aut disponere necesse fuerit, hoc cum omnium consensu provincialium agatur pontificum, non aliquo domina-

tionis facta, sed humillima et concordi administra-
tione.

XLVI.

De lapsu sacerdotis.

(Ex eadem epistola.)

Sed si aliquis lapsus quoquo modo fuerit, portenus eum, et fraterno corripiamus affectu, sicut ait beatus Apostolus : *Si preoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis considerans teipsum, ne et tu tentaris (Galat. vi, 1). Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi (Galat. vi, 2).* Porro sanctus David de criminibus mortiferis egit poenitentiam, et tamen in honore permansit. Beatus quoque Petrus amarissimas lacrymas fudit, quando Dominum negasse poenituit, sed tamen Apostolus permansit. Et Dominus per prophetam peccantibus pollicetur, dicens : *Peccator in quacunque die conversus ingemuerit, omnium iniquitatum illius amplius non recordabor (Ezech. xviii, 22).* Errant enim qui putant sacerdotes post lapsum, si condignam egerint poenitentiam, Domino ministrare non posse, et suis honoribus frui, si bonam deinceps vitam duxerint, et suum sacerdotium condigne custodierint : et ipsi, qui hoc putant, non solum errant, sed etiam traditas Ecclesie claves dissipare et abigere videntur, de quibus dictum est : *Quaecunque solveritis in terra, erunt soluta in caelo (Math. xviii, 18).* Alioquin haec sententia aut Domini non est, aut non vera. Nos vero indubitanter tam Domini sacerdotes quam reliquos fideles post dignam satisfactionem posse revocari ad honores credimus, testante Domino per Prophetam : *Nunquid qui dormit, non adjiciet, ut resurgat ? et qui adversus est, non revertatur (Psal. xl, 9) ?* Et alibi : *Nolo, inquit Dominus, mortem peccatoris, sed ut convertatur, et vivat (Ezech. xxxiii, 11).* Et propheta David poenitentiam agens, dixit : *Redde mihi latitiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me (Psal. l, 14).* Ipse namque post poenitentiam et alios docuit, et sacrificium Deo obtulit, dans exemplum doctoribus sanctae Ecclesiae, si lapsi fuerint, cum dignam poenitentiam Deo gesserint, utrumque facere posse. Docuit enim, quando dixit : *Doceam iniquos vias tuas, et impii ad te convertentur (Psal. l, 15).* Et sacrificium Deo obtulit, dum dicebat : *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum et humilissimum, Deus, non spernis (Psal. l, 19).* Videns etiam Propheta scelera sua mandata per poenitentiam, non dubitabat praedicando, et Domino libando curare aliena.

Item post pauca : *David enim dicit : Beati quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum (Psal. xxxi, 1).* Mandatur ergo homo a peccato, et resurgit gratia Dei a lapsu, et in pristino manet officio juxta praedictas auctoritates. Videat se amplius peccet, et sententia evangelica maneat in eo, quae ait : *Vade et amplius nobis peccare (Joan. viii, 11).* Unde ait Apostolus : *Non ergo regnet peccatum in*

vestro mortali corpore, ut obediat concupiscentiis ejus, sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos tanquam ex mortuis riventes, et membra vestra arma justitiae Deo.

XLVII.

De possessionibus ecclesiarum.

(Ex epistola Urbani papae scripta de communi vita et oblationibus fidelium.)

Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una, nec quisquam eorum quae possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Jesu Christi Domini nostri, et gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter illos : quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quae vendebant, et ponebant ante pedes apostolorum. Dividebantur autem singulis prout cuique opus erat. Joseph autem, qui cognominatus est Bernabae ab apostolis, quod est interpretatum filius consolatio-
nis, levites, Cyprinus genere, cum haberet agrum, vendidit illum, et attulit pretium, et posuit ante pedes apostolorum, et reliqua (Act. iv, 32-37). Videntes autem sacerdotes summi, et alii, atque levites, et reliqui fideles, plus utilitatis posse afferri, si hereditates et agros quos vendebant, ecclesiis, quibus praesidebant episcopi, traderent, eo quod ex sumptibus eorum tam praesentibus quam futuris temporibus plura et elegantiora possent ministrari fidelibus communem vitam ducentibus quam ex pretio ipsorum, ceperunt praedia et agros, quos vendere solebant, manibus ecclesiis tradere, et sumptibus eorum vivere. Ipse vero res in ditione singularum parochiarum episcoporum, qui locum tement apostolorum, erant, et sunt usque adhuc, et futuris semper debent esse temporibus, quibus episcopi et fideles dispensatores eorum omnibus, communem vitam agere volentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius poterint, ut nemo in eis egens inveniat. Ipsae enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Nec ergo debent in aliis usibus quam ecclesiasticis, et praedictorum Christianorum fratrum, vel indigentium converti, quia vota sunt fidelium, atque ad praedictum opus explendum Domino tradita. Si quis autem, quod absit, secus egerit, damnationem Amaniae et Saphirae percipiat, ut reus sacrilegii efficiatur, sicut illi fuerunt, qui praedia eorum fraudabant praedictarum.

XLVIII.

Praedia dicata ne ineadantur.

(Ex eadem epistola.)

Attendendum est omnibus, et fideliter custodiendum, et illius usurpationis contumelia depellenda, ne praedia usibus secretorum caelestium dicata a quibusquam irruentibus veniant : quod si quis fecerit, post debitae ultionis acrimoniam quae erga sacrilegos jure promenda est, perpetua damnatur infamia, et infernali carceri tradatur, aut exilio perpetuo deportationis utatur, quoniam juxta apostolum tradere

oportet hujusmodi hominem *Satanæ, ut spiritus sal-* A celsæ constitutæ, et præparatæ inveniuntur in thro-
vus fiat in die Domini (I Cor. v, 5). no, speculationem, et potestatem judicandi et sol-
 vendi, atque ligandi a Domino sibi datam materiæ
 docet; unde Salvator in Evangelio ait : *Quæcunque*
ligaveritis super terram, erunt ligata in cælo *.

XLIX.

De sede episcopi.

(Ex eadem epistola.)

Quod autem sedes in episcoporum ecclesiis ex-

* Cætera desiderantur, ut et Notingi episcopi capitula quæ Remedio adjecit fide Goldasti.

NOTANDA QUÆDAM

IN

SMARAGDI ABBATIS COLLECTIONES IN EPISTOLAS ET EVANGELIA

Quæ per circuitum anni leguntur.

Commentarum perpetuum a Smaragdo abbate B
 in singulas Evangeliorum et Epistolarum lectiones
 adornatum, denuo tandem post sæcula tria, quinque
 insuper lustris annorum elapsis, ex editione *principe*,
 ut aiunt, recusum, multo se nomine commendare
 diligens quisque lector facile intelliget. Emicat in
 eo primum omnium fere scriptorum ecclesiastico-
 rum, qui a sæculo circiter octavo florere, communis
 hædoles, pia sane, humilis et doctissima, qua sibi
 minus confisi, veterum potius Patrum opera manu
 sedula revolverent, exprimerent placita, dictaque de
 verbo, suis inserenda libris aut sermonibus, excer-
 perent. Smaragdus, ut ipse testatur, « hunc ex mul-
 tis unum curavit colligere librum, et de magnorum
 tractatibus prolatisque sermonibus Patrum, quasi
 de magnis fluminibus, pelagique gurgitibus, pariter
 derivator exstitit et brevior. » In eo autem maxime
 et peculiariter notandus, quod tam præstantes quam
 rarissimos XX auctores sibi voluit præluere. Nam
 ab eo rescimus desolatos fuisse *Hilarium, Hierony-
 mum, Ambrosium, Augustinum, Cyprianum, Cyril-
 lum, Gregorium, Fulgentium, Chrysostomum, Cas-
 siodorum, Eucherium, Isidorum, Bedam*, omnium
 ore celeberrimos; deinde *Tichonium* et *Primasium*,
 minus notos aut magna ex parte deperditos; « ac
 caute legendos, » *Pelagium* et *Origenem*; denique
 ambigui nominis *Victorem*, et *Figulum* aut *Frigu-
 lum*, de quo hactenus, apud omnes quos noverim,
 altum silentium.

Præterea ad hanc retexendam Catenam Smara-
 gdim facile putaverim fuisse ab eodem adductum
 studio, quo hæc tempestate certatim et quasi invicem
 conspiravere Paulus Warnefridus, Alcuinus, Hraba-
 nus Maurus, Haymo Halberstadiensis, qui, cum recens
 per Gallias invecta fuisset Romanæ Ecclesiæ litur-
 gia, ac tantæ hujusce rei auctor præcipuus Carolus
 nomine et merito Magnus, ipse quemque peritissi-
 mum, ut testatur epistola ad Paulum diaconum, ad
 exponendas emittendasque in vulgus veterum Pa-
 trum homilias, quibus singulæ lectiones illustraren-
 tur, excitasset, obsecundarunt ultro tanti principis

votis, ac christianæ plebis necessitati inservunt,
 varias ejusdem fere argumenti sylloges publici juris
 fecere. Unus vero Noster obviam quidem et com-
 muni semitam, proprio autem tramite, insistens,
 dum alii integras singulis lectionibus homilias ap-
 ponerent, ipse ex variis diversorum auctorum ser-
 monibus aut libris perpetuum commentarium re-
 texuit.

Alia demum causa accessit cur in illo Smaragdi
 Commentario obiter inmoremur, scilicet quod, cum
 vel in bibliothecis amplissimis tam ejusdem Com-
 mentarii editio unica, quam exemplar manu scrip-
 tum raro admodum reperiatur, insignis et satis bonæ
 notæ invenimus codicem, in bibliotheca Bononiensi
 nunc asservatum, quem olim raptim evolvimus,
 denuo ad nostros usus, multa cum *humanitate*, re-
 censuit eximius et diligens V. D. *Haigneré*, cui, uti
 et mihi tantum concessæ fuerunt, typis properan-
 tibus, paucæ horæ, subcesivæ, nec illæ quidem om-
 nino liberæ: unde notularum adversaria, raptim
 hinc inde corrasa, vix eo loci licuit inserere.

Codex autem ille nunc Bononiensis, olim in cele-
 berrimæ abbatæ Sancti Bertini Audomarensis li-
 braria repositus est. Nullus dubito quin idem ille
 sit, de quo in ejusdem abbatæ Chartulario, nuper
 edito, p. 208, 209, legitur : *Domnus Johannes, codi-
 ces non modice appretiationis conscribi fecit, quorum
 titulos ad commendandum ejus studium breviter sub-
 nectere non piguit..... LIBRUM OMELIARUM TOCIUS AN-
 NUALIS CIRCVLI in duo volumina divisum... ex integro
 digestos suis posteris reliquit.*

Codex enim noster in duos tomos dividitur, sæ-
 culum XI scriptura referens, quo scilicet tempore
 Joannes abbas (1083-1095) Sanbertinianis præerat.
 Primus tomus inscribitur n° XXV, secundus n° XLIII;
 olim in libraria S. Bertini præ se ferebant nume-
 ros 85 et 84; prior insuper titulum hunc recentem,
 dorso appositum : *Expositio Epistolarum et Evan-
 geliorum*; posterior autem : *Hieronymus in Scriptu-
 ram*. Codex eadem manu totus exaratur, satis integer,
 paucis foliis hic illic resectis, aut laceratis. vel